PRÍLOHA K ŠKOLSKÉMU VZDELÁVACIEMU PROGRAMU

Nadpredmetové koncepty – Metakognícia a Charakter

Súkromná základná škola Ateliér

Východiská

Nadpredmetové koncepty Metakognícia a Charakter sú súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie (2023) v znení Dodatku č. 5. Dodatok č. 5 upravil prílohu „Vymedzenie gramotností a gradačná postupnosť“ a doplnil nadpredmetové koncepty Charakter a Metakognícia vrátane samostatných príloh s vymedzením vzdelávacích cieľov.

Právnym rámcom školského vzdelávacieho programu je zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v znení neskorších predpisov. Konkrétne vzdelávacie ciele nadpredmetových konceptov vychádzajú zo záväzného Štátneho vzdelávacieho programu a jeho príloh; preto ich v tejto prílohe neviažeme na samostatný vyučovací predmet ani na jeden konkrétny paragraf zákona.

V SZŠ Ateliér chápeme Metakogníciu a Charakter ako princípy, ktoré sa prirodzene premietajú do vyučovania, zážitkového a bádateľského učenia, učenia vonku, reflexie a sebahodnotenia, rovesníckeho učenia, spoločných projektov, vzťahov a celkovej kultúry školy. Ich rozvoj prepájame so všetkými doménovými a prierezovými gramotnosťami a s partnerstvom žiak – učiteľ – rodič.

1. Metakognícia

Metakognícia vedie žiaka k uvedomovaniu si, chápaniu a regulácii vlastného myslenia a učenia. Žiak sa postupne učí reflektovať svoje myšlienkové postupy a stratégie, plánovať učenie, sledovať vlastný pokrok, pracovať s chybou a na základe reflexie meniť alebo zdokonaľovať svoje postupy. Cieľom je, aby sa stával aktívnym účastníkom vlastného učenia a primerane veku zaň preberal zodpovednosť.

Ako metakogníciu rozvíjame v SZŠ Ateliér

Oblasť	Realizácia v SZŠ Ateliér
Reflexia učenia	Po aktivitách, vyučovaní, projektoch a zážitkoch vytvárame priestor na pomenovanie toho, čo sa žiak naučil, čo ho prekvapilo, čo bolo náročné a čo mu pri učení pomohlo.
Sebahodnotenie	Žiaci sa učia vnímať vlastný pokrok, pomenovať svoje silné stránky a oblasti ďalšieho rozvoja.
Práca s chybou	Chybu vnímame ako prirodzenú súčasť učenia a príležitosť porozumieť vlastnému postupu, hľadať inú cestu a skúšať nové riešenia.
Stratégie učenia	Žiak postupne spoznáva, ktoré postupy mu pomáhajú porozumieť, zapamätať si, vyriešiť problém alebo dokončiť úlohu.

Plánovanie a voľba	Primerane veku dávame žiakom možnosť plánovať postup, vyberať si stratégie, rozhodovať o forme riešenia alebo výstupu a vyhodnotiť svoje rozhodnutia.
Spätná väzba	Učiteľ poskytuje priebežnú a zrozumiteľnú spätnú väzbu zameranú na proces učenia, pokrok a ďalší krok žiaka.
Portfólio a rozhovor	Pokrok žiaka sledujeme v čase prostredníctvom jeho prác, portfólia, sebahodnotenia a individuálnych rozhovorov.
Rovesnícke učenie	Žiaci vysvetľujú svoje postupy, porovnávajú rôzne riešenia, učia sa formulovať svoje uvažovanie a prijímať pohľad druhých.

Otázky, ktoré používame pri reflexii: Čo už viem? Čo potrebujem zistiť? Ako budem postupovať? Čo mi pomohlo? Čo bolo náročné? Kde som urobil/a chybu? Čo by som nabudúce urobil/a inak? Čo som sa o sebe pri tejto práci dozvedel/a?

2. Charakter

Charakter je v ŠVP chápaný ako nadpredmetový koncept zameraný na celostný rozvoj osobnosti žiaka. Výchova charakteru smeruje k rozvoju pozitívnych ľudských vlastností, hodnotového uvažovania, emocionálnej a sociálnej zrelosti, prosociálneho správania, autonómie a sebareflexie. Nejde iba o pomenovanie hodnôt, ale o ich každodenné uskutočňovanie v učení, vzťahoch a kultúre školy.

Ako charakter rozvíjame v SZŠ Ateliér

Oblasť	Realizácia v SZŠ Ateliér
Rešpekt	Učíme sa rešpektovať seba, druhých, ich hranice, potreby, názory a odlišnosti a rešpektovať živý svet okolo nás.
Zodpovednosť	Žiaci postupne preberajú zodpovednosť za svoje učenie, rozhodnutia, správanie, spoločný priestor a komunitu.
Samostatnosť	Vytvárame situácie, v ktorých môže žiak rozhodovať, skúšať, hľadať vlastné riešenia a niesť primerané dôsledky svojich rozhodnutí.
Spolupráca	Skupinová práca, rovesnícke učenie a spoločné projekty učia žiakov počúvať druhých, dohodnúť sa, pomáhať si a prispievať k spoločnému výsledku.
Empatia a prosociálnosť	Vedieme žiakov k vnímaniu vlastného prežívania aj prežívania druhých, k pomoci, ohľaduplnosti a starostlivosti o vzťahy.
Vytrvalosť	Podporujeme schopnosť nevzdať sa pri prvom neúspechu, pracovať s chybou, požiadať o pomoc a skúšať nové riešenia.
Sebapoznanie a autenticita	Žiak dostáva priestor spoznávať svoje schopnosti, potreby, emócie, hranice, hodnoty a vlastný spôsob sebavyjadrenia.
Vzťah k prírode	Pravidelným učením a pobytom vonku rozvíjame citlivosť voči prírode, rešpekt k živému svetu a zodpovednosť za prostredie.
Komunita	Žiaci zažívajú, že sú súčasťou triedy, školy a širšej komunity a že svojím konaním môžu prispievať k ich kvalite.

Partnerstvo s rodičmi	Hodnotové pôsobenie školy prepájame s rodinou prostredníctvom komunikácie, spoločných aktivít a spolupráce žiakov, rodičov a školy.

3. Prepojenie Metakognície a Charakteru

METAKOGNÍCIA

Ako sa učím? Ako premýšľam? Čo mi pomáha? Čo môžem urobiť inak?

↓

SEBAPOZNANIE A REFLEXIA

↓

ŽIAK, KTORÝ POSTUPNE PREBERÁ ZODPOVEDNOSŤ ZA SVOJE UČENIE A KONANIE

↑

HODNOTY, VZŤAHY A KONANIE

↑

CHARAKTER

Akým človekom sa stávam? Ako sa rozhodujem? Ako moje konanie vplýva na druhých a svet okolo mňa?

V SZŠ Ateliér sa oba koncepty prirodzene prepájajú: metakognícia pomáha žiakovi rozumieť svojmu učeniu, mysleniu a vlastnému rozvoju; charakter mu pomáha reflektovať, ako svoje schopnosti, slobodu a rozhodnutia využíva vo vzťahu k sebe, druhým, komunite a svetu.

4. Realizácia v jednotlivých vzdelávacích cykloch

Rozvoj Metakognície a Charakteru sa uskutočňuje priebežne vo všetkých vzdelávacích oblastiach a v celom živote školy. Náročnosť reflexie, miera samostatnosti a zodpovednosti žiaka, spôsob práce s hodnotami a kvalita sebahodnotenia sa zvyšujú primerane veku a vzdelávaciemu cyklu.

Cyklus	Metakognícia – dôraz	Charakter – dôraz
1. cyklus	Pomenovať, čo sa učím a čo mi pomáha; jednoduchá reflexia postupu a výsledku; prijímať spätnú väzbu; postupne si uvedomovať vlastný pokrok.	Rozpoznávať a prakticky zažívať rešpekt, pomoc, spoluprácu, zodpovednosť a ohľaduplnosť; učiť sa pomenovať svoje prežívanie a vnímať druhých.
2. cyklus	Vedomejšie voliť a porovnávať stratégie učenia; plánovať postup; vyhodnocovať úspešnosť riešenia; pracovať s chybou a spätnou väzbou; preberať väčšiu zodpovednosť za učenie.	Reflektovať vlastné rozhodnutia a ich dôsledky; rozvíjať sebareflexiu, empatiu, vytrvalosť, spoluprácu, zodpovednosť voči komunite a schopnosť konať v súlade s hodnotami.

5. Sledovanie a reflexia rozvoja

Metakognícia a Charakter nie sú v SZŠ Ateliér chápané ako samostatne klasifikované predmety. Ich rozvoj sledujeme predovšetkým prostredníctvom pozorovania, formatívnej spätnej väzby, sebahodnotenia a rovesníckej reflexie, žiackych portfólií, individuálnych rozhovorov, projektových a komunitných aktivít a reflexie konkrétnych situácií. Zistenia využívame na ďalšie plánovanie podpory a učenia žiaka.

6. Zdroje a legislatívne východiská

- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v znení neskorších predpisov.
- Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie (2023), aktuálne znenie.
- Dodatok č. 5 k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre základné vzdelávanie (2023), 24. 4. 2026.
- Príloha ŠVP: Vymedzenie gramotností a gradačná postupnosť.
- Príloha ŠVP: Metakognícia – vymedzenie vzdelávacích cieľov.
- Príloha ŠVP: Charakter – vymedzenie vzdelávacích cieľov.
- Metodický portál Učíme – Metakognícia a charakter.

Poznámka: Táto príloha konkretizuje spôsob implementácie nadpredmetových konceptov v podmienkach SZŠ Ateliér. Oficiálne vymedzenie a gradačná postupnosť vzdelávacích cieľov zostávajú záväzne určené aktuálnym Štátnym vzdelávacím programom a jeho prílohami.